

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

Lärarna i Västerås: Kommunen klarar inte sitt uppdrag

En lokal undersökning inför Skolans Dag 2014

Lärarna i Västerås: Kommunen klarar inte sitt uppdrag

*En lokal undersökning
inför Skolans Dag 2014*

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning och slutsatser	4
Centrala resultat	4
Förslag	4
Undersökning	7
Synen på hur kommunen sköter sitt huvudmannaskap	7
Lönesättningen i skolan	8
Lärarnas tid och möjlighet till utveckling av undervisningen	10
Ansvaret för skolan	12
Metodbeskrivning	14

Förord

Skolan har varit det stora samtalsämnet i samhällsdebatten under första halvåret 2014. Den har blivit supervalårets hetaste fråga och alla vill framhäva sina svar på de brinnande frågorna beträffande den svenska skolan. Hur kommer det sig att svenska elever presterar allt sämre, både jämfört med tidigare generationer och i förhållande till andra länder? Hur har det blivit så att de miljarder kronor som går till skolan varje år inte hamnar rätt? Att de elever som behöver mest stöd oftast inte är de som tilldelas mest resurser?

Det är viktigt att vi finner svar på dessa frågor och löser de största problemen som föreligger i det svenska samhället i dag; elevernas stora kunskapsstapp, den bristande likvärdigheten i svensk skola och läraryrkets dalande status. För det är framtiden som ligger i skolans händer. En likvärdig skola utmynnar i ett likvärdigt och jämställt samhälle, och effekterna av höga kunskapsnivåer är en framtid av innovation, tillväxt, välfärd och demokrati.

Lärarnas Riksförbund vill belysa problemen i svensk skola och arbeta fram lösningar genom att lyssna på de som arbetar i skolan, de som står i klassrummen varje dag och vars uppdrag är att se till att Sveriges barn och ungdomar uppnår kunskapsmålen – lärarna. Lärarkåren har den tydligaste bilden av problemen som finns i skolan, och det är de tillsammans med eleverna som är nyckeln till förändring. Därför är syftet med årets Skolans Dag-rapport att ge en röst åt lärarna. Undersökningen belyser hur situationen ser ut för lärarna i Västerås och vad huvudmännen måste förbättra för att garantera en skolgång i världsklass för Västerås unga.

Lärarnas Riksförbund hoppas att denna rapport kommer att uppmana till debatt och samtal mellan politiker, allmänheten och lärare i Västerås om hur lärarnas villkor kan förbättras och hur kommunen och de fristående skolorna kan bättra på sitt huvudmannaskap. Om Sveriges kommuner, och huvudmännen för friskolorna, inte börjar ta sitt ansvar för skolan kommer det att få förödande konsekvenser för hela samhället. Varje elev är viktig, varje lärare betydelsefull och alla huvudmän måste arbeta mot samma mål – en kunskapsstark och likvärdig svensk skola.

Bo Jansson
Förbundsordförande
Lärarnas Riksförbund

Mårten Lundgren
Kommunföreningens ordförande
Lärarnas Riksförbund Västerås

Sammanfattning och slutsatser

Denna undersökning är genomförd bland Lärarnas Riksförbunds medlemmar i Västerås kommun. Medlemmarna har fått svara på frågor om hur de uppfattar att Västerås sköter sitt uppdrag kopplat till skolan. Lärarna har bland annat svarat på om de anser att kommunen fördelar sina resurser på ett kompensatoriskt och likvärdigt sätt, om de har fått adekvat fortbildning, hur de ser på sin lön, samt hur de uppfattar sin arbetstid. Genomgående ger resultaten från undersökningen en dyster bild av skolan i Västerås.

Centrala resultat

Undersökningen visar att:

- Västerås kommun brister i många avseenden när det kommer till skoluppdraget. Lärarna i kommunen uppger att de inte anser att resurserna till skolan fördelas på ett sådant sätt att alla elever erbjuds likvärdig och kompensatorisk utbildning. En majoritet av lärarna uppger även att de inte har fått tillräckligt med fortbildning, samt att de inte har tillräckligt med tid till för- och efterarbete, vidareutveckling av undervisningen, elevkontakter, administration eller för aktivt deltagande i den kollegiala diskussionen.
- En överväldigande majoritet av lärarna i Västerås tycker inte att deras lön avspeglar deras prestationer och insatser eller att lönesamtalet utgår från det de gör i undervisningen. En jämförelse av medellöner visar att Västerås betalar sina lärare 550 kronor under riksgenomsnittet, vilket bekräftar att lärarnas känsla är befogad. Vidare har lärarna i Västerås sämre ingångs- respektive slutlöner än övriga riket.
- Av de tillfrågade lärarna i Västerås kommun tycker 8 av 10 av att staten borde ta huvudansvaret för skolan. 8 av 10 anser även att de skulle få bättre förutsättningar att bedriva god undervisning om staten fick huvudansvaret för skolan.

Förslag

Lärarnas Riksförbund i Västerås föreslår att:

- Ansvariga politiker i Västerås måste se till att resursfördelningen till skolorna i kommunen möjliggör kompensatorisk och likvärdig utbildning för alla elever samt förbättra lärarnas förutsättningar.
- Västerås kommunledning måste se till att lärarna återfår förtroendet för de som har ansvaret för skolverksamheten i kommunen. Denna rapport visar tydligt bristen på förtroende som finns hos Västerås lärare för hur kommunen bedriver sin skolverksamhet. Detta framkommer tydligt när 8 av 10 lärare anser att staten borde ta över huvudansvaret för skolan. Ett ökat förtroende och tillit mellan Västerås lärare och den politiska ledningen och förvaltningen i kommunen skulle få positiva effekter för hela Västerås samhälle.
- Västerås måste skapa bättre förutsättningar för lärarna att klara sitt uppdrag. Undervisningstiden har ökat för lärare både på grund- och gymnasieskolan samtidigt som andra arbetsuppgifter tar allt mer tid. Detta leder till en ohållbar arbetssituation för

lärarna. Lärarna behöver bland annat mer tid till för- och efterarbete och vidareutveckling av deras undervisning. Lärarnas Riksförbund i Västerås bjuder därför in kommunens ledande politiker att följa en lärare en hel skoldag för att bättre kunna bilda sig en uppfattning om hur lärarnas arbetsituation ser ut. För att lärarna bättre ska kunna disponera sina arbetsuppgifter och sin arbetstid rekommenderas med fördel någon av Lärarnas Riksförbunds utarbetade metoder.

- Västerås kommun måste höja lärarlönerna till en nivå som bättre motsvarar lärarnas prestation och insatser. Om Västerås vill behålla sina duktiga lärare och se till att de i framtiden kan rekrytera nya kompetenta lärare till sina skolor, så måste Västerås kommun vara med och förstärka läraryrkets status. Genom en ökning av lärarlönerna kan kommunen visa att de uppskattar sina lärare samt att Västerås kommun prioriterar skolan, något som denna undersökning visar att kommunen inte gör i tillräcklig utsträckning.

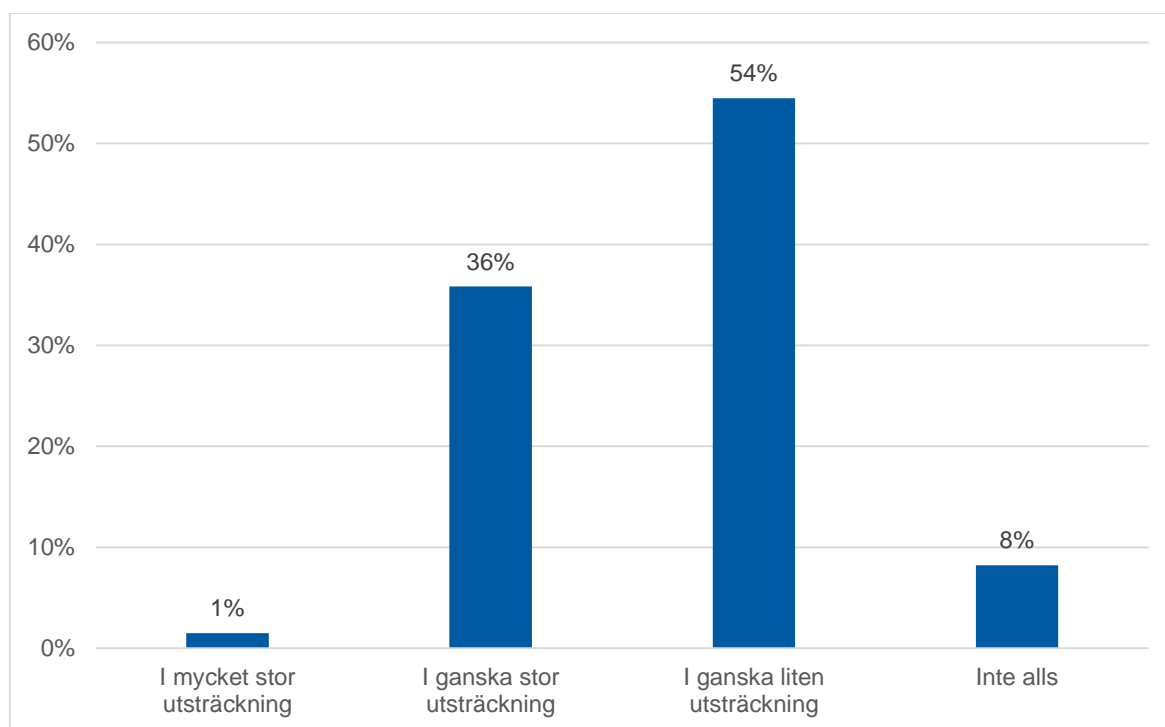

Undersökning

Synen på hur kommunen sköter sitt huvudmannaskap

Allt tyder på att den svenska skolan blir allt mindre likvärdig. Enligt skollagen har alla elever rätt till en likvärdig utbildning och att skillnaderna mellan olika socioekonomiska förutsättningar kompenseras. Vi har frågat Västerås lärare i vilken utsträckning de anser att kommunen klarar sitt uppdrag att erbjuda alla elever en likvärdig och kompensatorisk utbildning av hög kvalitet. En överväldigande majoritet av de tillfrågade lärarna i Västerås anser att kommunen inte alls, eller inte i tillräcklig utsträckning, fördelar resurserna på ett sätt så att alla elever erbjuds likvärdig och kompensatorisk utbildning. Detta är en stark indikation på att Västerås kommun bidrar till att den svenska skolan inte är likvärdig.

Diagram 1. I vilken utsträckning anser du att kommunen som du är verksam i klarar sitt uppdrag att erbjuda alla elever i grund- och gymnasieskolan samt i vuxenutbildningen en likvärdig utbildning av hög kvalitet?

Diagram 2. Tycker du att kommunen som du är verksam i fördelar resurserna på ett sådant sätt så att alla grund- och gymnasieskolor i kommunen samt vuxenutbildningen kan erbjuda likvärdig och kompensatorisk utbildning för alla elever?

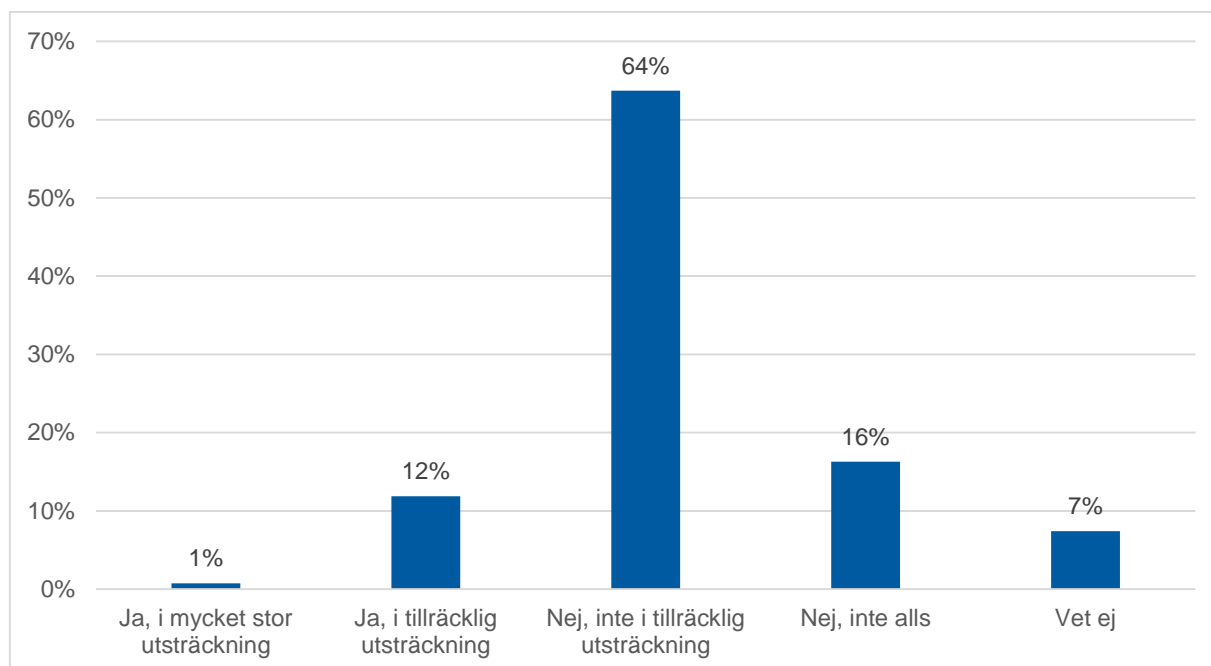

Diagram 1 visar att en tydlig majoritet av de tillfrågade inte tycker att kommunen klarar av att erbjuda alla elever en likvärdig utbildning av hög kvalitet. I Diagram 2 framkommer även att 8 av 10 lärare inte tycker att kommunen fördelar resurserna på ett sätt så att alla elever erbjuds en likvärdig och kompensatorisk utbildning.

Lönesättningen i skolan

För att öka läraryrkets status och attraktionskraft är lärarnas löner mycket viktiga. Lärarlönerna ligger i dag lågt i förhållande till jämförbara yrken i Sverige, vilket har lett till att det är svårt att attrahera duktiga studenter till lärarutbildningarna. Lärarlönerna i Sverige ligger även lågt internationellt, något som tydligt visar att Sveriges lärare är undervärderade och att lönenivåerna för lärare är obefogat låga.

I den internationella undersökningen TALIS¹, där cirka 3 300 svenska rektorer och lärare medverkat, uppger endast 5 procent av de svenska lärarna att de anser att läraryrket har hög status i Sverige, vilket är långt under medel bland OECD-länderna. Nästan hälften av lärarna uppger även att de inte skulle välja läraryrket om de fick välja om, och nästan 1 av 5 lärare ångrar sitt yrkesval.

Att lärarnas löner och status ökar är en nationell angelägenhet, men det är huvudsakligen huvudmännens ansvar att realisera. En enskild kommun har få incitament att höja lärarnas löner utifrån ett ekonomiskt perspektiv. Därför satsar få kommuner på att verkligen höja lärarlönerna. IFAU har i en rapport² funnit att högstadie- och gymnasielärare med högre lön är mindre rörliga, alltså inte lika benägna att byta arbetsplats eller helt lämna yrket. För att kunna behålla sina duktiga lärare samt för att kunna rekrytera nya lärare är det viktigt för alla

¹ Teaching and Learning International Survey TALIS 2013.

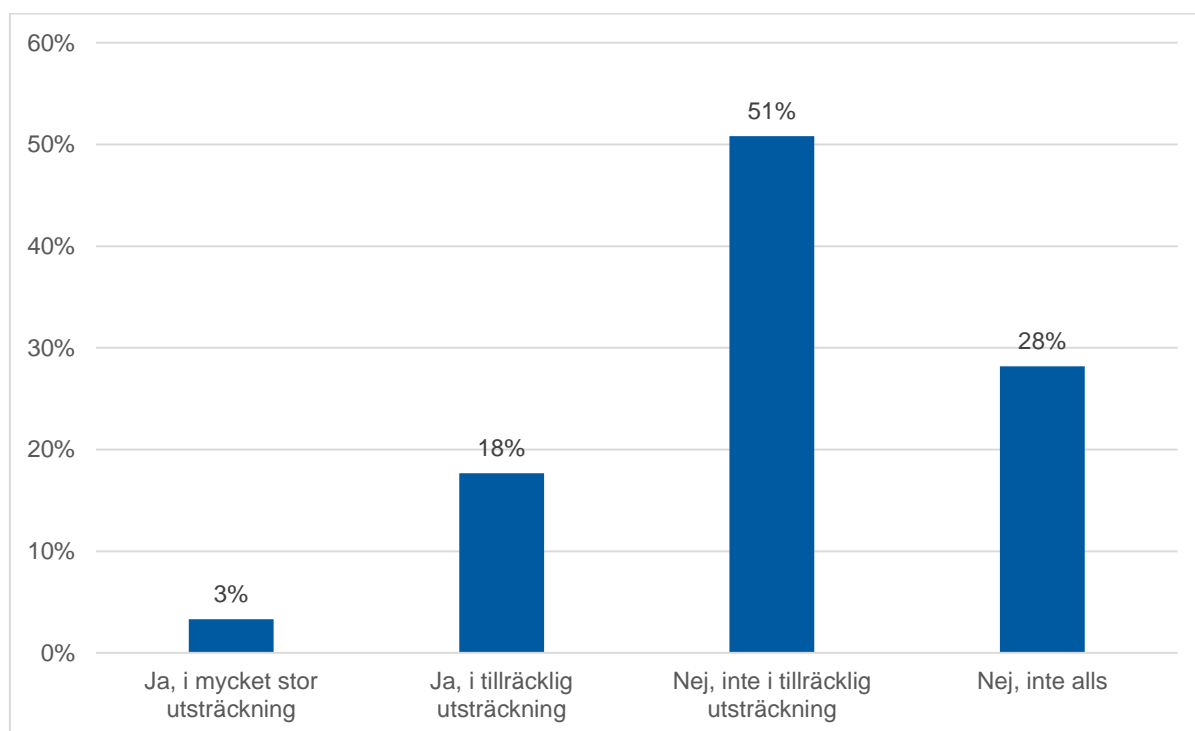
² IFAU Rapport 2014:11 Karbownik, Krzysztof, och Sara Martinson. *Svenska högstadie- och gymnasielärares rörlighet på arbetsmarknaden.*

kommuner att öka lärarlönerna. Höjda lärarlöner signalerar även en respekt och tillit till lärarna i kommunen.

I förhållande till riksgenomsnittslönerna för lärare i Sverige tjänar Västerås lärare 550 kronor mindre än riksgenomsnittet. Lärarna i Västerås har även sämre ingångs- respektive slutlöner än lärarna sett till hela riket.³

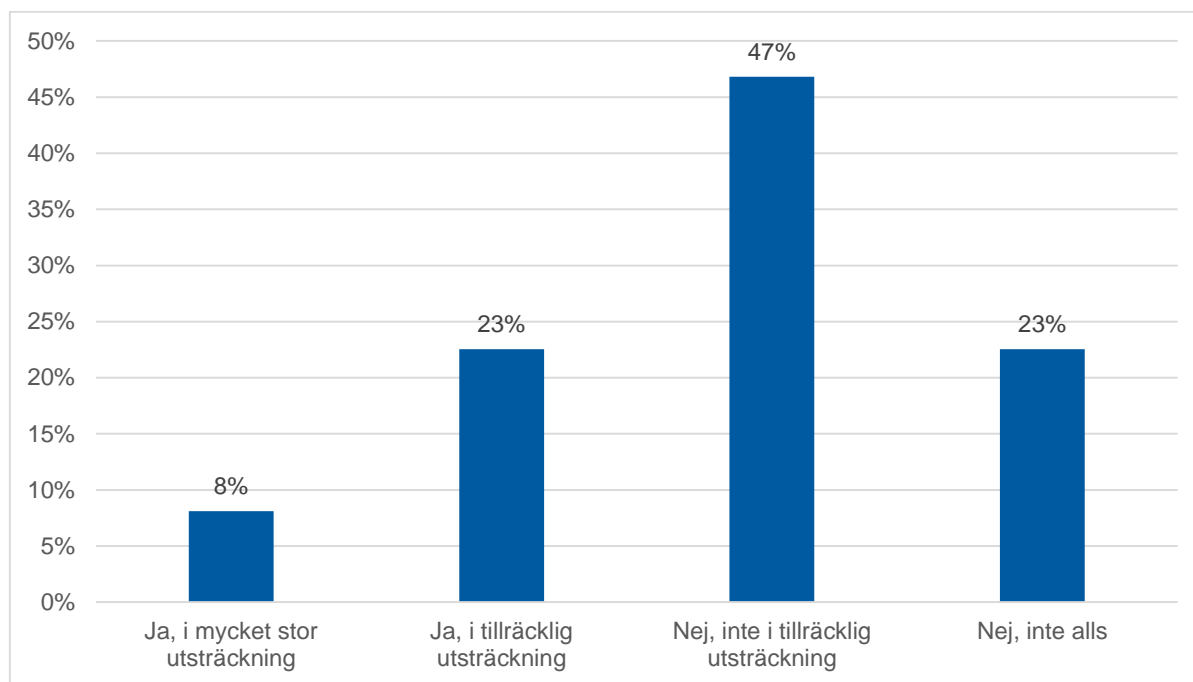
Att lärarlönerna i Västerås inte är på en acceptabel nivå framkommer även i enkätundersökningen. En stor majoritet av de tillfrågade anser att deras lön inte återspeglar deras prestationer och insatser, vilket bland annat sammanfaller med att en majoritet också anser att lönesamtalet inte utgår från sådant som de gör i undervisningen.

Diagram 3. Upplever du att din lön återspeglar dina prestationer och insatser?

³ Partsgemensam statistik (2013)

Diagram 4. Upplever du att lönesamtalet utgår från det du gör i undervisningen?

Lärarnas tid och möjlighet till utveckling av undervisningen

Många diskussioner förs i dag om lärarnas arbetsbörda och tiden som går åt till olika arbetsuppgifter. Hur lärarna fördelar sin tid påverkar kvaliteten i undervisningen och som följd även elevernas kunskapsresultat.

I Västerås och 23 andra kommuner har lärare som arbetar heltid i grund- och gymnasieskolan fått svara på hur många timmar eller minuter de har undervisat innevarande läsår. Lärare som arbetar heltid och som undervisar i grundskolan har fått ange hur många minuter de i genomsnitt undervisar i veckan. Av dessa lärare har 50 procent angett att de undervisar i genomsnitt mellan 1 020 och 1 100 minuter i veckan och 25 procent att de undervisar mer än 1 100 minuter. Av de 857 svarande var den genomsnittliga undervisningstiden 1 071 minuter, alltså nästan 18 timmar i veckan.

Skolverket släppte 2013 en rapport⁴ om grundskollärans tidsanvändning. Efter att ha analyserat tidsdagböcker från 3 626 lärare kunde de konstatera att lärarna i genomsnitt lägger mer tid på administration och praktiskt kringarbete än på planeringen av deras undervisning. De kunde även visa att en grundskolelärare arbetar i snitt 9 timmar och 40 minuter per dag, vilket innebär cirka 48 arbetstimmar i veckan.

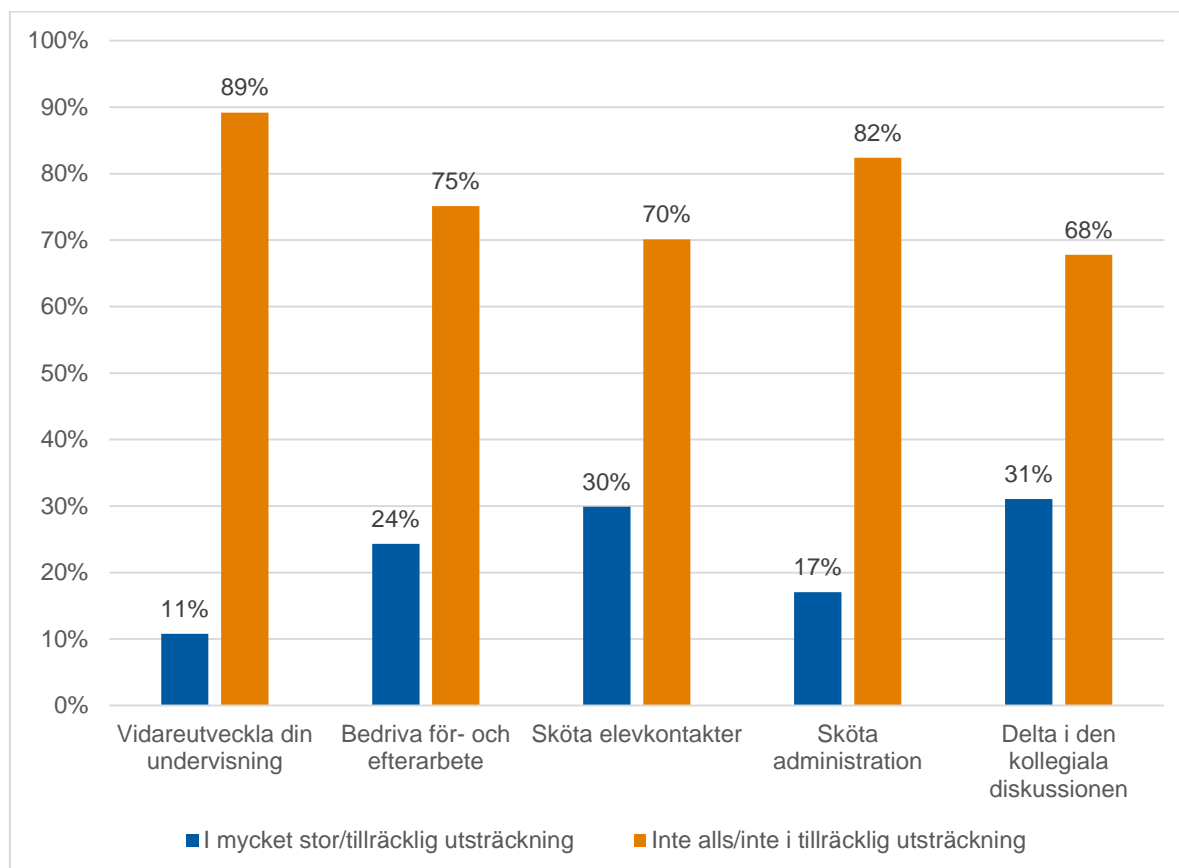
Gymnasielärarna som arbetar heltid och som undervisar i allmänna ämnen har fått ange hur många undervisningstimmar de fullgjort under innevarande läsår. De värden som är uppenbart orimliga har utelämnats från analysen, vilket lämnade 766 svar från gymnasielärare runt om i landet. Dessa gymnasielärare undervisade i genomsnitt 567 timmar under föregående läsår. Av gymnasielärarna har 50 procent angett att de undervisar mellan 515 och 600 timmar och 25 procent av de svarande har angett att de undervisar fler än 600 timmar. Detta innebär att för hälften av lärarna har undervisningstiden ökat mellan 2 och 20 procent och för 1 av 4 har

⁴ Skolverket, Rapport 385 (2013). *Lärarnas Yrkesvardag - en nationell kartläggning av grundskollärans tidsanvändning.*

undervisningstiden ökat med mer än 20 procent från den tidigare undervisningsskyldigheten som låg på 504 timmar.

Lärarna i Västerås har fått svara på om de anser att det finns tillräcklig tid under en arbetsdag till för- och efterarbete, vidareutveckling av undervisningen, elevkontakterna, administrationen eller för att delta aktivt i den kollegiala diskussionen.

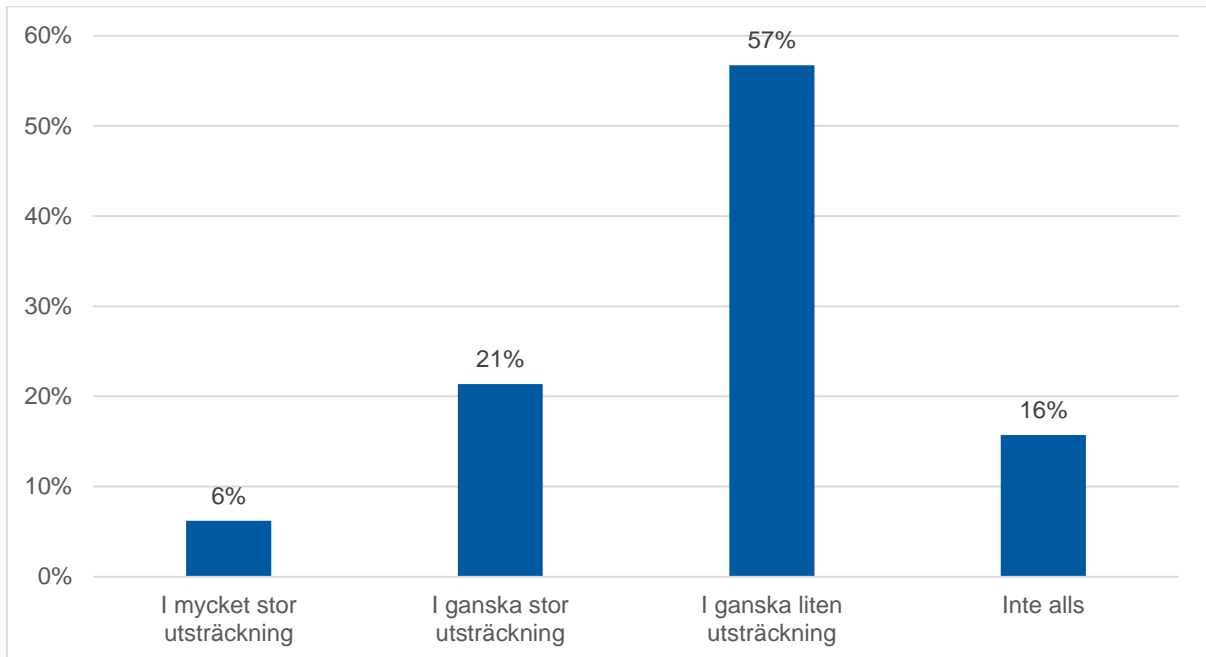
Diagram 5. Anser du att det finns tillräckligt med samlad tid för dig under en arbetsdag för att...

Resultaten i Diagram 5 är slående: i Västerås anger lärarna att det inte finns tillräckligt med tid för varken vidareutveckling av undervisningen, att bedriva för- och efterarbete, sköta elevkontakterna, sköta administrationen eller för att delta aktivt i den kollegiala diskussionen. I det löpande arbetet uppger de tillfrågade lärarna att den mest eftersatta arbetsuppgiften är vidareutveckling av undervisningen. Ur Diagram 5 kan vi utläsa att nästan 9 av 10 lärare i Västerås anser att det inte finns tillräcklig tid för att vidareutveckla undervisningen.

Lärarna har även fått svara på om de anser att de fått möjligheten till adekvat fortbildning. En mycket stor majoritet av de tillfrågade anser att deras huvudman inte möjliggör för dem att få adekvat fortbildning i sina respektive undervisningsämnen. Att lärarna i Västerås inte har tid till att vidareutveckla sin undervisning och inte heller får adekvat fortbildning är något som kan påverka undervisningen och elevernas kunskapsresultat negativt både på kort och lång sikt.

Diagram 6. I vilken utsträckning möjliggör din huvudman för dig att få adekvat fortbildning i dina undervisningsämnen?

Ansvar för skolan

Genomgående verkar det som att de tillfrågade medlemmarna i Västerås kommun har lågt förtroende för hur kommunen sköter skolan. På flera nyckelområden, såsom att fördela resurser kompensatoriskt, erbjuda adekvat fortbildning och i lönesättningen, anser en majoritet av de tillfrågade att Västerås kommun kommer till korta. Detta visar sig också när frågan ställs vilken aktör de anser bör ha huvudansvaret för svensk skola, i betydelsen att ansvara för bland annat skolans finansiering samt för lärare och rektorer.

Diagram 7. Vilken aktör anser du ska ha huvudansvaret för skolan? Med huvudansvar menas bland annat utvärderingsansvar för skolans finansiering samt för lärare och rektorer.

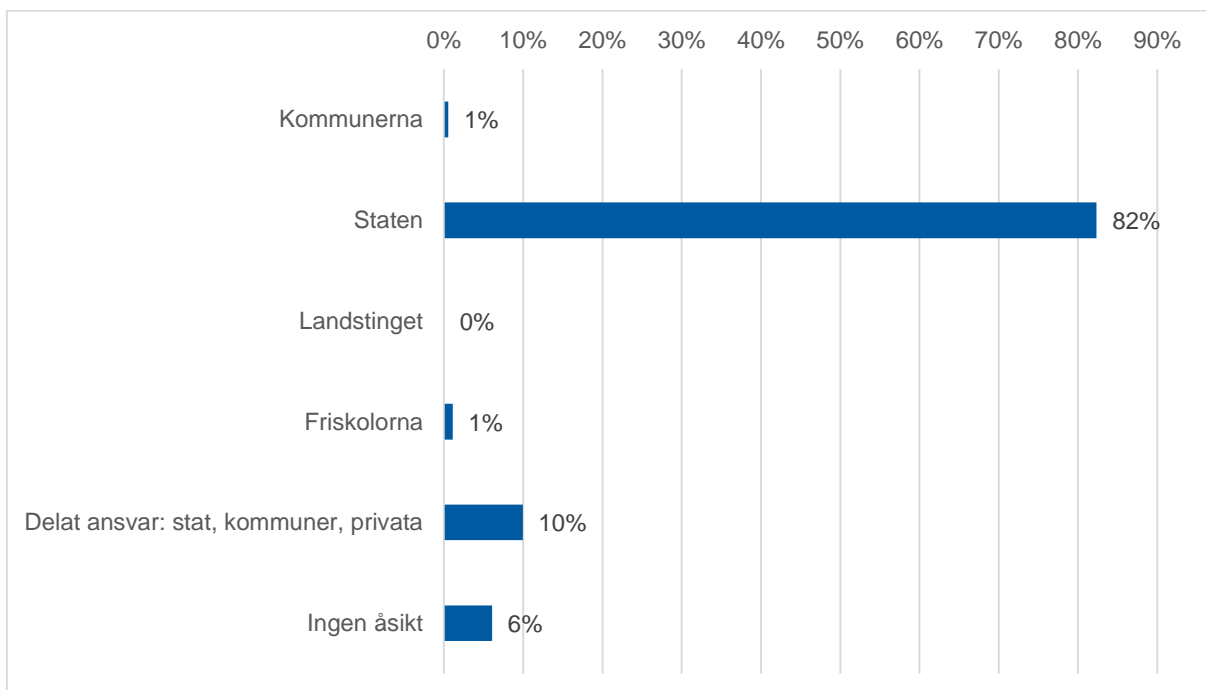
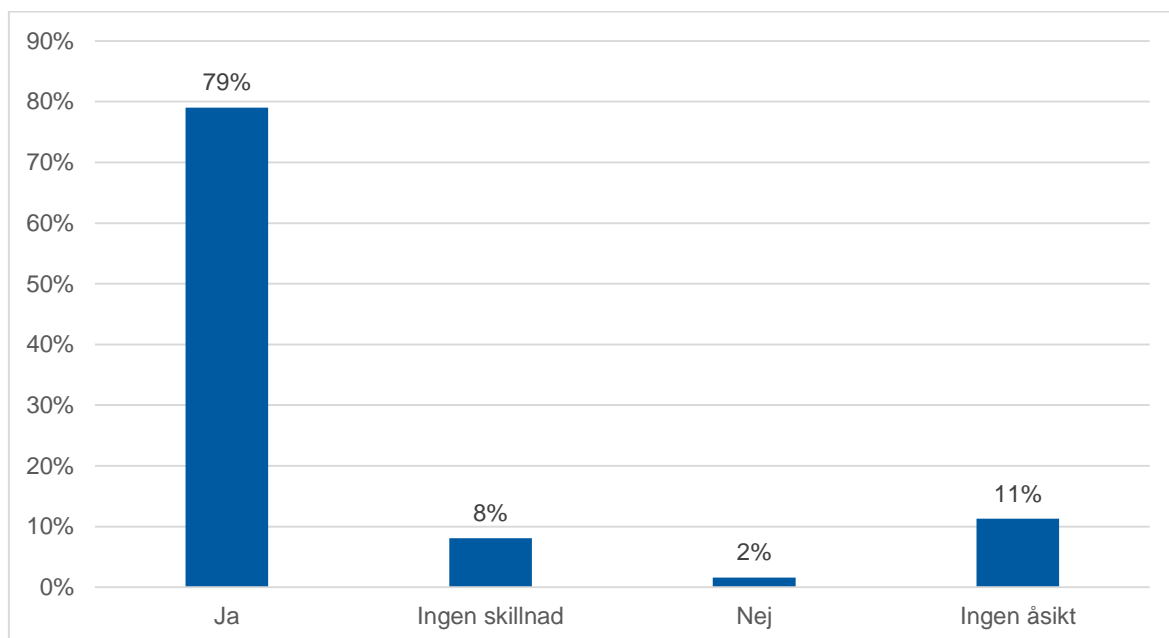

Diagram 7 visar tydligt att lärarna och studie- och yrkesvägledarna i Västerås kommun vill att staten ska ta huvudansvaret för skolan. Endast 1 procent av de tillfrågade har svarat att de vill att kommunen ska ha huvudansvaret för skolan.

Diagram 8. Skulle du få bättre förutsättningar att bedriva god undervisning om staten får huvudansvaret för de skolor som i dag är kommunala?

Nästan 8 av 10 lärare i Västerås kommun anser att de skulle få bättre förutsättningar att bedriva god undervisning om staten fick ta över huvudansvaret för skolorna som i dag har en kommunal huvudman.

Metodbeskrivning

En enkät skickades ut till samtliga medlemmar i Västerås kommunförening som den 22 mars 2014 hade uppgett en e-postadress till Lärarnas Riksförbunds medlemsregister. Undersökningens målgrupp var heltidsarbetande lärare och studie- och yrkesvägledare i kommunala eller fristående skolor i kommunen. Med anledning av detta innehöll enkäten ett antal inledande kontrollfrågor för att säkerställa att de svarande tillhörde målgruppen. Därigenom har ett bortfall också skett i förhållande till bruttourvalet.

I tabellen nedan redovisas hur många medlemmar som fanns i Västerås kommun den 22 mars 2014, bortfall för felaktiga adresser och icke-målgruppsrespondenter samt hur många som fullföljde enkäten.

Tabell 1. Lärarnas Riksförbunds medlemmar i Västerås

Antal medlemmar	Antal med e-post	Antal nådda	Antal fullföljda	Svarsfrekvens
821	725	607	199	33 %

Tabell 2. Fördelning av svarande

	Antal	Procent
Lärare	184	92 %
Studie- och yrkesvägledare	5	3 %
Huvudman		
Kommun	137	73 %
Fristående	46	24 %

Tabell 3. Respondentgrupp per diagram

Diagram	Respondentgrupp
Diagram 1	Lärare och studie- och yrkesvägledare som arbetar i kommunal skola
Diagram 2	Lärare och studie- och yrkesvägledare som arbetar i kommunal skola
Diagram 3	Lärare och studie- och yrkesvägledare som arbetar i kommunal eller fristående skola
Diagram 4	Lärare som arbetar i kommunal eller fristående skola
Diagram 5	Lärare som arbetar i kommunal eller fristående skola
Diagram 6	Lärare som arbetar i kommunal eller fristående skola
Diagram 7	Lärare och studie- och yrkesvägledare som arbetar i kommunal eller fristående skola
Diagram 8	Lärare som arbetar i kommunal skola

Urvalet för lönestatistiken är tillsvidareanställda och månadsavlönade identiska individer som sorterar under avtalet HÖK12, 2012–2013 och är medlemmar i Lärarnas Riksförbund. Följande lärare ingår i urvalet:

- Lärare i grundskolans tidigare år
- Lärare i grundskolans senare år
- Gymnasielärare allmänna ämnen
- Gymnasielärare yrkesämnen
- Lärare praktiska/estetiska ämnen
- Lärare folkhögskola
- Speciallärare
- SFI-lärare
- Studie- och yrkesvägledare

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

Lärarnas Riksförbund är det akademiska förbundet som enbart organiserar behöriga lärare och studie- och yrkesvägledare. Med snart 90 000 medlemmar är vi ett av de största förbunden inom Saco.